

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (десети състав)

16 януари 2025 година*

„Преюдициално запитване — Възстановяване на неправомерна и несъвместима помощ — Регламент (ЕС) 2015/1589 — Член 16 — Получател на индивидуална помощ, определен в решението на Европейската комисия за възстановяване на помощта — Изпълнение на решението за възстановяване — Прехвърляне на помощта на друго предприятие след приемането на решението за възстановяване — Икономическа приемственост — Преценка — Компетентен орган — Разширяване на обхвата на задължението за възстановяване спрямо действителния получател — Принцип на състезателност — Членове 41 и 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз“

По дело C-588/23

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunale amministrativo regionale della Campania (Регионален административен съд Кампания, Италия) с акт от 18 септември 2023 г., постъпил в Съда на 25 септември 2023 г., в рамките на производство по дело

Scai Srl

срещу

Regione Campania,

СЪДЪТ (десети състав),

състоящ се от: D. Gratsias, председател на състава, I. Jarukaitis, председател на четвърти състав, и Z. Csehi (докладчик), съдия,

генерален адвокат: A. Rantos,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за Scai Srl, от A. Raviele и L. Visone, avvocati,

* Език на производството: италиански.

- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- за Европейската комисия, от A. Steiblytė, B. Stromsky и F. Tomat, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 108, 263 и 288 ДФЕС, на членове 41 и 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) и на членове 16 и 31 от Регламент (ЕС) 2015/1589 на Съвета от 13 юли 2015 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 108 [ДФЕС] (ОВ L 248, 2015 г., стр. 9 и поправка в ОВ L 186, 2017 г., стр. 17).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Scai Srl и Regione Campania (регион Кампания, Италия) по повод на наложеното на Scai задължение да възстанови сумата, съответстваща на неправомерна и несъвместима с вътрешния пазар помощ, от която първоначално се е ползвало друго дружество.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент 2015/1589

- 3 Съображение 25 от Регламент 2015/1589 гласи:

„В случаите на неправомерна помощ, която не е съвместима с вътрешния пазар, ефективната конкуренция следва да бъде възстановена. За тази цел е необходимо помощта, включително лихвите, да бъдат възстановени незабавно. Подходящо е възстановяването да бъде извършено в съответствие с процедурите от националното законодателство. Прилагането на тези процедури не следва, предотвратявайки незабавното и ефективно изпълнение на решението на [Европейската комисия], да попречи на възстановяването на ефективната конкуренция. За да се постигне този резултат, държавите членки следва да вземат всички необходими мерки, гарантиращи ефективността на решението на Комисията“.

- 4 В глава II („Процедура относно помощ, за която е отправено уведомление“) от този регламент член 9 („Решения на Комисията за закриване на официалната процедура по разследване“) предвижда в параграф 5:

„Когато Комисията установи, че помощта, за която е отправено уведомление, не е съвместима с вътрешния пазар, тя решава помощта да не се въвежда в действие („отрицателно решение“)“.

5 В глава III от посочения регламент, отнасяща се до процедурите по отношение на неправомерни помощи, се съдържат по-специално членове 16 и 17.

6 Член 16 („Възстановяване на помощ“) от същия регламент гласи:

„1. Когато са взети отрицателни решения в случаи с неправомерна помощ, Комисията решава съответната държава членка да вземе всички необходими мерки за възстановяване на помощта от бенефициера („решение за възстановяване“). Комисията не изисква възстановяване на помощта, ако това противоречи на общ принцип на правото на Съюза.

[...]

3. Без да се засяга разпореждане на Съда на Европейския съюз съгласно член 278 [ДФЕС], възстановяването се извършва незабавно и в съответствие с процедурите по националното законодателство на съответната държава членка, при условие че те позволяват незабавното и ефективно изпълнение на решението на Комисията. За тази цел и в случая на производство пред националните съдилища съответните държави членки предприемат всички необходими стъпки, които са предвидени в съответните им правни системи, включително и временни мерки, без да се засяга правото на Съюза“.

7 Член 31 („Адресати на решения“) от Регламент 2015/1589 предвижда:

„1. Адресати на решенията, взети по силата на член 7, параграф 7, член 8, параграфи 1 и 2 и член 9, параграф 9, са засегнатите предприятия или обединения от предприятия. Комисията незабавно уведомява адресата за решението и дава възможност на адресата да посочи пред Комисията коя информация счита за обхваната от задължението за служебна тайна.

2. Адресат на всички други решения на Комисията, взети по силата на глави II, III, V, VI и IX, е засегнатата държава членка. [...]“.

8 Разпоредбите на Регламент 2015/1589, посочени в точки 4—7 от настоящото решение, са възпроизведени от разпоредбите на Регламент (ЕО) № 659/1999 на Съвета от 22 март 1999 година за установяване на подробни правила за прилагането на член [108 ДФЕС] (ОВ L 83, 1999 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 41), изменен с Регламент (ЕС) № 734/2013 на Съвета от 22 юли 2013 г. (ОВ L 204, 2013 г., стр. 15), който Регламент 2015/1589 отменя.

Известието за възстановяването

9 Раздел 4.3 от Известие на Комисията от 23 юли 2019 г. относно възстановяването на неправомерна и несъвместима държавна помощ (ОВ С 247, 2019 г., стр. 1, наричано по-нататък „Известието за възстановяването“), отнасящ се до „[и]дентифициране на получателите, от които помощта трябва да бъде [възстановена]“, гласи в точка 83:

„Неправомерната помощ, за която е установено, че е несъвместима с вътрешния пазар, трябва да бъде [възстановена] от получателите, които действително са се възползвали от нея [...]. Когато получателите на помощта не са посочени в решението за [възстановяване], съответната държава членка трябва да разгледа индивидуалното положение на всяко засегнато предприятие [...]“.

- 10 Раздел 4.3.2 („Разширяване на обхвата на нареждането за [възстановяване]; икономическа приемственост“) от Известието за възстановяването съдържа следния текст:

- „89. Ако по време на етапа на изпълнение на решение за [възстановяване] помощта не може да бъде [възстановена] от първоначалния получател и е била прехвърлена на друго предприятие, държавата членка следва да включи в обхвата на [възстановяването] предприятието, което действително се ползва от предимството след прехвърлянето на дейности, и да гарантира, че задължението за [възстановяване] няма да бъде заобиколено [...]
90. Съдът прави разлика между два начина за прехвърляне на дейностите на предприятие. Те са i) продажбата на всичките му активи или на част от тях, след която дейността вече не се осъществява от същия правен субект („сделка с активи“); и ii) продажбата на акциите му, след която предприятието, което се е ползвало от помощта, запазва юридическата си правосубектност и продължава да осъществява дейността си („сделка с акции“) [...]

4.3.2.1. Сделка с активи

91. Когато получателят на несъвместима помощ създаде ново предприятие или прехвърли активите си на друго предприятие, за да продължи то някои или всички негови дейности, продължаването на тези дейности може да удължи нарушаването на конкуренцията, предизвикано от помощта. Съответно от новосъздаденото предприятие или от купувача на активите, ако запазят това предимство, може да бъде поискано да възстановят въпросната помощ.
92. При сценарий със сделка с активи Комисията оценява наличието на икономическа приемственост между предприятията за всеки отделен случай, като използва отворен набор от [...] некумулятивни критерии. По-специално Комисията може да вземе предвид следните критерии [...]: i) обхвата на прехвърлянето (активи [...] и пасиви, запазване на работната сила и/или управлението); ii) цената на прехвърлянето [...]; iii) самоличността на акционерите или на собствениците на продавача и на купувача; iv) момента на извършване на прехвърлянето (в хода на предварителното разследване съгласно член 4 от Процедурния регламент или на официалното разследване съгласно член 6 от посочения регламент, или след приемането на решението за [възстановяване]); v) икономическата логика на операцията [...].

Италианското право

- 11 Член 48 („Процедури за възстановяване“) от Legge n. 234 — Norme generali sulla partecipazione dell'Italia alla formazione e all'attuazione della normativa delle politiche dell'Unione europea (Закон № 234 относно общите правила за участието на Италия в създаването и прилагането на правната уредба и политиките на Европейския съюз) от

24 декември 2012 г. (GURI, бр. 3 от 4 януари 2013 г.), в редакцията му, приложима към фактите по главното производство (наричан по-нататък „Закон № 234/2012“), предвижда в параграфи 1—3:

„1. Дружеството Equitalia SpA събира сумите, дължими по силата на решенията за възстановяване, посочени в член 16 от Регламент [2015/1589], независимо от формата на помощта и от субекта, който я е предоставил.

2. След съобщаване на решението за възстановяване, посочено в параграф 1, с наредба, която трябва да бъде приета в срок от четиридесет и пет дни, считано от датата на съобщаването на решението, компетентният в тази област министър определя евентуално лицата, длъжни да възстановят помощта, дължимите суми и условията и сроковете за плащане. В присъствието на няколко компетентни административни органи председателят на Министерския съвет назначава с наредба в срок от петнадесет дни, считано от датата на съобщаването на решението за възстановяване, извънреден управител, когото да установи в рамките на административните органи, предоставили помощите, които са предмет на решението за възстановяване, или на тези, които са териториално засегнати от мерките за помощ, и определя условията за изпълнение на решението за възстановяване, посочено в параграф 1. В срок от четиридесет и пет дни след наредбата за назначаване извънредният управител определя със свое решение лицата, длъжни да възстановят помощта, дължимите суми и условията и сроковете за плащане. Административните органи, предоставили помощта, предмет на процедурата по възстановяване, предоставят незабавно на извънредния управител, по негово искане, данните и всички други сведения, необходими за правилното изпълнение на решението за възстановяване, посочено в параграф 1. Извънредният управител няма право на никакво възнаграждение. Извънредният управител извършва дейностите, свързани с възложените му задачи, като използва човешките, финансовите и материалните ресурси на компетентните административни органи, предвидени в действащото законодателство. Наредбата на компетентния министър, решението на извънредния управител и решението по параграф 3 представляват изпълнителни основания срещу техните адресати.

3. В случаите, в които компетентният орган не е държавата, решението за определяне на лицата, длъжни да възстановят помощта, с което се определят и дължимите суми, условията и сроковете за плащане, се приема от региона, автономната провинция или компетентния териториален орган. Дейностите по параграф 1 се извършват от концесионера, който събира приходите на съответното териториално образувание“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 12 Buonotourist Srl е частно дружество, което предоставя местни пътнически транспортни услуги въз основа на регионални и общински концесии.
- 13 С решение от 7 ноември 2012 г. Consiglio di Stato (Държавен съвет, Италия) признава на Buonotourist правото да получи допълнителна компенсация за обществена услуга за предоставянето на транспортни услуги за пътнически автобусен превоз въз основа на концесии, предоставени от регион Кампания за периода 1996—2002 г., определена на стойност 1 111 572,00 евро, заедно с лихвите.

- 14 На 5 декември 2012 г. италианските органи уведомяват Комисията в съответствие с член 108, параграф 3 ДФЕС за държавна помощ, състояща се в предоставянето на Buonotourist на посочената в предходната точка допълнителна компенсация в изпълнение на решението на Consiglio di Stato (Държавен съвет) от 7 ноември 2012 г. Помощта е изплатена на Buonotourist от регион Кампания на 21 декември 2012 г.
- 15 С писмо от 20 февруари 2014 г. Комисията уведомява Италианската република за своето решение да започне официалната процедура по разследване, предвидена в член 108, параграф 2 ДФЕС.
- 16 На 19 януари 2015 г. Комисията приема Решение (ЕС) 2015/1075 относно държавна помощ SA.35843 (2014/C) (ex 2012/NN), приведена в действие от Италия — Допълнителна компенсация в полза на Buonotourist за предоставяне на обществена услуга (ОВ L 179, 2015 г., стр. 128), с което установява, че предоставената на Buonotourist допълнителна компенсация в изпълнение на решението на Consiglio di Stato (Държавен съвет) от 7 ноември 2012 г. представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, несъвместима с вътрешния пазар, която е била предоставена на това дружество в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС, и разпорежда на италианските органи да възстановят тази помощ от него (наричано по-нататък „решението на Комисията от 19 януари 2015 г.“).
- 17 Buonotourist подава пред Общия съд на Европейския съюз жалба за отмяна на решението на Комисията от 19 януари 2015 г. Тази жалба е отхвърлена с решение от 11 юли 2018 г., Buonotourist/Комисия (T-185/15, EU:T:2018:430). Подадената от Buonotourist жалба е отхвърлена с решение на Съда от 4 март 2020 г., Buonotourist/Комисия (C-586/18 P, EU:C:2020:152).
- 18 По силата на акт за частично разделяне на предприятие, приет на 21 юли 2011 г., Buonotourist TPL замества Buonotourist по договор за временно възлагане във връзка с регионална автобусна линия. Вследствие на друг акт за разделяне на предприятие, приет на 21 октомври 2013 г., Autolinee Buonotourist TPL Srl замества Buonotourist TPL по този договор за временно възлагане. Въз основа на договор за наем на търговско предприятие, сключен на 10 май 2019 г., който изтича на 1 юли 2021 г., Autolinee Buonotourist TPL отдава под наем на Scai частта от дейност, включваща наред с други договорите за услуги, персонала и автобусите за извършване на минимума от местни пътнически транспортни услуги. За да продължи предоставянето на местни пътнически транспортни услуги, регион Кампания възлага изпълнението на услугата на AIR Campania, което той притежава частично. Това дружество придобива от Scai необходимите за изпълнението на услугата ресурси.
- 19 Buonotourist, Buonotourist TPL и Autolinee Buonotourist TPL са обявени в несъстоятелност в периода 2018—2020 г.
- 20 След като безуспешно се опитва да възстанови от Buonotourist, Buonotourist TPL и Autolinee Buonotourist TPL държавната помощ, посочена в решението на Комисията от 19 януари 2015 г., с наредба от 7 февруари 2023 г. регион Кампания разпорежда на Scai да възстанови тази помощ, като се основава на наличието на икономическа приемственост между Buonotourist и последното дружество (наричано по-нататък „разпореждането за възстановяване“).

- 21 Scai обжалва разпореждането за възстановяване пред Tribunale amministrativo regionale della Campania (Регионален административен съд Кампания, Италия), който е запитващата юрисдикция, като се позовава по-специално на нарушение на членове 108, 109 и 288 ДФЕС, на нарушение на член 48 от Закон № 234/2012, на превишаване на власт и на нарушение на Известието за възстановяването.
- 22 В подкрепа на жалбата си Scai поддържа най-напред, че с издаването на разпореждането за възстановяване регион Кампания неправомерно е упражнил предоставените на Комисията правомощия. Всъщност според Scai, въпреки че решението на Комисията от 19 януари 2015 г. е насочено към конкретни адресати, а именно Италианската република и Buonotourist, регион Кампания разширил приложното му поле, като нарушил по този начин член 288 ДФЕС и Известието за възстановяването.
- 23 Scai добавя, че така разпореждането за възстановяване е било прието чрез позоваване на процедура, проведена пред Комисията, в която то не е участвало. Освен това то счита, че е било лишено от право на ефективна съдебна защита, тъй като не е можело да подаде жалба пред Общия съд срещу решението на Комисията от 19 януари 2015 г., на което не е адресат. То подчертава, че не е можело да изрази становище нито по наличието на разглежданата в главното производство помощ, нито по съвместимостта ѝ с вътрешния пазар, нито по законосъобразността на разширяването на обхвата на разпореждането за възстановяване.
- 24 По-нататък Scai отрича наличието на икономическа приемственост между него и Autolinee Buonotourist TPL, тъй като според него подобна приемственост не може да се изведе от обстоятелството, че последното дружество му е отдало под наем част от дейността.
- 25 Scai оспорва и разбирането, че с договора за наем на търговско предприятие е получило антиконкурентно предимство, тъй като изобщо не е могло да се установи закупуване на стоки или услуги при условия, по-благоприятни от пазарните. По-специално отдаването под наем на частта от дейността на Autolinee Buonotourist TPL, което вече било прекратено през 2021 г., било сключено за разумна наемна цена предвид ограничения предмет на договора за наем, а в края на договора Scai не запазило никакви материални или нематериални активи на наемодателя.
- 26 В своя защита регион Кампания поддържа пред запитващата юрисдикция, че има компетентност да приеме разпореждането за възстановяване спрямо жалбоподателя, тъй като са съществували обективни и субективни показатели, потвърждаващи наличието на икономическа приемственост между засегнатите преди това дружества и Scai, както следвало от информацията, която обменил с Комисията. Всъщност въз основа на договор за наем на търговско предприятие Scai получило правото да използва всички материални и нематериални активи, необходими за упражняването на дейността на първоначално ползвалото се от помощта дружество, както и право на избор и на предпочитително изкупуване, което при определени условия му осигурявало предимство в случай на продажба на Autolinee Buonotourist TPL.
- 27 Регион Кампания уточнява, че има право да разшири обхвата спрямо лицата на решението на Комисията от 19 януари 2015 г., тъй като от член 48, параграфи 2 и 3 от Закон № 234/2012 следва, че след решение на Комисията за възстановяване компетентният в тази област министър или компетентният териториален орган определя евентуално лицата, длъжни да възстановят помощта.

- 28 На първо място, запитващата юрисдикция иска да се установи дали е в съответствие с членове 108 и 288 ДФЕС и с Регламент 2015/1589 национално законодателство като разглежданото в главното производство, което позволява на компетентните национални органи, когато в решението си за възстановяване Комисията е определила предприятието, което трябва да възстанови помощта, да разширят обхвата на качеството на получател на разглежданата помощ, с мотива, че съществува икономическа приемственост между това предприятие, посочено в решението за възстановяване, и предприятието, по отношение на което е извършено това разширяване. Всъщност такова национално законодателство би навлязло в правомощията на Комисията, предвидени в правото на Съюза, тъй като в случай че тази институция е отправила решение за възстановяване до определен адресат, само посочената институция би могла да вземе решение за евентуално разширяване на обхвата, обосновано от икономическа приемственост.
- 29 Запитващата юрисдикция добавя, че макар приемането на решението за разширяване на обхвата да е оставено в рамките на компетентността на националните органи, в случай че адресатът на решението за възстановяване е точно определен от Комисията, тази възможност би надхвърлила обикновеното изпълнение на решенията на Комисията, така че националният съд, на който е възложен контролът за законосъобразността на националния акт за възстановяване, би се оказал косвено в положението да се произнася по въпроси, спадащи към изключителната компетентност на Комисията.
- 30 Според запитващата юрисдикция в решенията на Съда до настоящия момент е разглеждан принципът на икономическата приемственост, но не и въпросът кой орган е компетентен да прецени наличието на такава икономическа приемственост. Тя обаче се позовава на няколко решения, приети от Комисията, с които се разширява кръгът на получателите поради прехвърляне на активи, и отбелязва в това отношение, че тези решения показват, че когато, както в случая, икономическата приемственост се извежда от споразумение за прехвърляне на активи, съответното решение за разширяване на обхвата винаги е било приемано от Комисията. Освен това запитващата юрисдикция уточнява, че не се поставя въпросът дали в случая е изпълнено условието за икономическа приемственост.
- 31 Запитващата юрисдикция отбелязва, че в случая обстоятелството, че е имало обмен на информация между компетентния национален орган и Комисията, не означава, че последната е упражнила правото си на преценка, тъй като този обмен не бил под формата на обвързващи актове, а се изразявал в обикновени докладни записки, при това съдържащи спорна терминология и насочващи към необходимостта от по-задълбочено разследване на фактите.
- 32 На второ място, запитващата юрисдикция иска да се установи дали национално законодателство като разглежданото в главното производство е в съответствие с процесуалните гаранции, предвидени в правото на Съюза, и по-специално с принципа на състезателност и със зачитането на правото на защита, които според нея са закрепени в член 41 от Хартата, както и с правото на ефективна съдебна защита, закрепено в член 47 от същата. Тя отбелязва, че пред нея Scai е поддържало, че поради незачитането на правомощията на Комисията е било лишено от процесуалните гаранции както по отношение на първоначалното решение на Комисията, така и когато самото то е било засегнато от задължението за възстановяване на помощта, доколкото националният орган е бил единственият субект, с който Scai е било в контакт. Запитващата юрисдикция счита, че възможността за страна в положението на Scai да оспори пред националния съд актовете на националния орган, не е достатъчна, за да осигури на заинтересованото лице

зачитане на процесуалните гаранции, закрепени в правото на Съюза, както и ефективна съдебна защита, тъй като това предполагало произнасяне по наличието на икономическа приемственост, което попадало в обхвата на правото на преценка само на Комисията.

33 При тези обстоятелства Tribunale amministrativo regionale della Campania (Регионален административен съд Кампания) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Допускат ли членове 108 и 288 ДФЕС и членове 16 и 31 от Регламент (ЕС) 2015/1589 национална правна уредба като член 48 от [Закон № 234/2012], която позволява на националния орган на етапа на изпълнението на решението за възстановяване да разшири кръга на субектите, длъжни да възстановят неправомерната помощ, чрез преценка на икономическата приемственост между предприятията, без да предвижда отпадане на това правомощие, когато Комисията вече е определила преките адресати, с което изключва компетентността на Комисията в областта на държавните помощи?
- 2) Допускат ли членове 263 и 288 ДФЕС, членове 41 и 47 от Хартата и членове 16 и 31 от Регламент (ЕС) 2015/1589 национална правна уредба относно държавните помощи като член 48 от [Закон № 234/2012], доколкото тази уредба — като предвижда, че при изпълнението на решение за възстановяване държавата при необходимост определя длъжните да възстановят помощта субекти — дава възможност изпълнението на това решение да бъде насочено срещу различен от адресатите на решението самостоятелен субект, който не е участвал в процедурата пред Комисията, не е разполагал с право на изслушване и съответно няма право да обжалва това решение пред Общия съд на Европейския съюз?“.

По преюдициалните въпроси

- 34 С двата си въпроса, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 108 и член 288, четвърта алинея ДФЕС, членове 16 и 31 от Регламент 2015/1589 и членове 41 и 47 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че когато с решение на Комисията се разпорежда възстановяване на държавна помощ от определен в него получател, те не допускат национално законодателство, съгласно което в рамките на задачата си за изпълнение на това решение компетентните национални органи могат да разпоредят възстановяването на тази помощ от друго предприятие поради наличието на икономическа приемственост между последното и получателя на помощта, определен в посоченото решение.
- 35 На първо място, следва да се отбележи, че съгласно член 288, четвърта алинея ДФЕС решението „е задължително в своята цялост“ и когато „посочва адресати“, то е задължително само за тях.
- 36 Освен това от член 31 от Регламент 2015/1589 следва, че решенията, с които се установява несъвместимост на помощта, за която е отправено уведомление, с вътрешния пазар („отрицателни решения“), приети на основание член 9, параграф 5 от този регламент, и решенията, с които се разпорежда възстановяването на помощта, приети на основание член 16 от посочения регламент, се адресират до съответната държава членка, което е видно и от практиката на Съда (вж. в този смисъл решение от 24 септември 2002 г., Falck и Acciaierie di Bolzano/Комисия (C-74/00 Р и C-75/00 Р, EU:C:2002:524, т. 81 и 83).

- 37 От изложените по-горе съображения следва, че в случая единственият адресат на решението на Комисията от 19 януари 2015 г. е Италианската република, а Buonotourist, посочено в това решение като получател на разглежданата държавна помощ, не е адресат на решението.
- 38 На второ място, следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика държавата членка, адресат на решение, което я задължава да възстанови неправомерна помощ, по силата на член 288 ДФЕС трябва да предприеме всички подходящи мерки, за да осигури изпълнението на това решение (решение от 15 септември 2022 г., Fossil (Gibraltar), C-705/20, EU:C:2022:680, т. 39 и цитираната съдебна практика).
- 39 В това отношение от съображение 25 и от член 16, параграф 3, първо изречение от Регламент 2015/1589 следва, че възстановяването на помощ се извършва незабавно и в съответствие с процедурите по националното законодателство на съответната държава членка, при условие че те позволяват незабавното и ефективно изпълнение на решението на Комисията. За тази цел съгласно член 16, параграф 3, последно изречение от този регламент съответните държави членки предприемат „всички необходими стъпки“, които са предвидени в съответните им правни системи, включително временни мерки, без да се засяга правото на Съюза (вж. в този смисъл решения от 20 май 2010 г., Scott и Kimberly Clark, C-210/09, EU:C:2010:294, т. 28, и от 11 септември 2014 г. Комисия/Германия, C-527/12, EU:C:2014:2193, т. 38). Държавата членка трябва да постигне ефективно възстановяване на дължимите суми (решение от 5 май 2011 г., Комисия/Италия, C-305/09, EU:C:2011:274, точка 27).
- 40 Освен това съгласно практиката на Съда, тъй като основната цел на възстановяването на неправомерно предоставена държавна помощ е да се отстрани нарушението на конкуренцията, предизвикано от осигуреното чрез неправомерната помощ конкурентно предимство, такава помощ трябва да бъде възстановена от дружеството, което продължава икономическата дейност на предприятието, което се е ползвало от тази помощ, когато е установено, че това дружество продължава реално да се ползва от конкурентното предимство, свързано с ползата от посочената помощ (вж. в този смисъл решение от 7 март 2018 г., SNCF Mobilités/Комисия, C-127/16 P, EU:C:2018:165, т. 104 и 106 и цитираната съдебна практика). Това впрочем се припомня в точка 83, първо изречение от Известието за възстановяването.
- 41 По този начин съображенията, изложени в точки 38—40 от настоящото решение, не допускат тълкуване на член 288 ДФЕС в смисъл, че държавите членки са длъжни да възстановят държавна помощ, обявена с решение на Комисията за неправомерна и несъвместима, само от определения в това решение получател на разглежданата помощ.
- 42 Всъщност, що се отнася до решение за възстановяване, с което се определя точно, както в случая, получателят на индивидуална помощ, следва да се отбележи, че както подчертава Комисията в становището си, това определяне съответства само на оценка на положението, извършена при приемането на посоченото решение, в зависимост от информацията, с която тази институция разполага към този момент.
- 43 Следователно посоченото определяне е част от определянето на помощта, за която се отнася решението на Комисията. При това положение последното решение не може да се тълкува в смисъл, че възпрепятства съответната държава членка да възстанови разглежданата помощ от друго предприятие, когато в съответствие със съдебната

практика, цитирана в точка 40 от настоящото решение, това друго предприятие продължава икономическата дейност на получателя на помощта и реално се ползва от конкурентното предимство, свързано с получаването на помощта.

- 44 Всъщност възможно е конкурентното предимство, свързано с ползването на индивидуална помощ, да бъде прехвърлено на друго предприятие след приемането на решението за възстановяване от Комисията, например по повод на прехвърляне на активи, както се припомня в точки 89—92 от Известието за възстановяването.
- 45 Относно прехвърлянето на активи икономическата приемственост между дружествата — страни по прехвърлянето, се преценява в зависимост от предмета на прехвърлянето, тоест активите и пасивите, запазването на работната сила, групирани активи, от цената на прехвърлянето, от идентичността на акционерите или на собствениците на предприятието приобретател и предприятието прехвърлител, момента на извършване на прехвърлянето, тоест след началото на разследването, започването на процедурата или крайното решение, или пък икономическата логика на сделката (решение от 7 март 2018 г., SNCF Mobilités/Комисия, C-127/16 P, EU:C:2018:165, т. 108 и цитираната съдебна практика).
- 46 Следователно в рамките на задачата си за възстановяване на помощта и за да гарантират пълната ефективност на решение на Комисията за възстановяване, с което точно се определя получателят на помощта, както и за да отстранят действително нарушението на конкуренцията, причинено от конкурентното предимство, свързано с получаването на помощта, националните органи и юрисдикции са длъжни да определят предприятие, различно от определеното в това решение за възстановяване, в хипотезата, при която свързаното с разглежданата помощ предимство действително е прехвърлено на това друго предприятие след приемането на посоченото решение за възстановяване.
- 47 Наличието на такова задължение в тежест на националните органи се потвърждава от постоянната практика на Съда, която припомня, че националните юрисдикции и Комисията имат допълващи се и различни роли (решение от 7 декември 2023 г., RegioJet и STUDENT AGENCY, C-700/22, EU:C:2023:960, т. 13) и че в областта на държавните помощи националните юрисдикции могат да бъдат сезирани със спорове, в производствата по които са длъжни да тълкуват и да прилагат понятието „помощ“, посочено в член 107, параграф 1 ДФЕС, но не са компетентни да се произнесат относно съвместимостта на дадена държавна помощ с вътрешния пазар, тъй като последната преценка е от изключителната компетентност на Комисията, която действа под контрола на юрисдикциите на Съюза (вж. в този смисъл решение от 4 март 2020 г., Buonotourist/Комисия, C-586/18 P, EU:C:2020:152, т. 90 и цитираната съдебна практика).
- 48 Що се отнася до съмненията на запитващата юрисдикция по въпроса дали докладните записки и неофициалните указания, предоставени от службите на Комисията на националните органи за извършване на анализа на икономическата приемственост, по естеството си представляват решения, Съдът е постановил, че такива становища не са сред актовете, които могат да бъдат приети на основание Регламент 2015/1589, и не може да се счита, че обвързват националния съд. Той обаче уточнява, че след като целта на информацията, съдържаща се в подобни становища, както и в мненията на Комисията, евентуално поискани от националния съд, е да се улесни изпълнението на задачата на националните органи в рамките на незабавното и ефективно изпълнение на решението за възстановяване, и предвид закрепения в член 4, параграф 3 ДЕС принцип на лоялно сътрудничество, националният съд трябва да ги отчете като елемент от преценката в

рамките на висящия пред него спор и да мотивира решението си с оглед на всички представени му материали по делото (вж. в този смисъл решение от 13 февруари 2014 г., *Mediaset*, C-69/13, EU:C:2014:71, т. 26, 28 и 31).

- 49 На трето място, с оглед на данните, представени от запитващата юрисдикция и обобщени в точка 32 от настоящото решение, що се отнася до членове 41 и 47 от Хартата, следва да се направи разграничение между, от една страна, възможността за предприятие в положение като това на жалбоподателя в главното производство да участва в процедурата по разследване на държавна помощ от Комисията и евентуално да оспори решението на последната, с което тази помощ се обявява за неправомерна и несъвместима, и от друга страна, възможността за това предприятие да участва в производството пред национален орган, което може да приключи с решение, с което се установява наличието на икономическа приемственост между посоченото предприятие и получателя на помощта, определен в решението на Комисията, и което задължава същото предприятие да възстанови разглежданата помощ, както и евентуално възможността да оспори това национално решение.
- 50 Първо, що се отнася до производството пред Комисията, следва да се отбележи, че предвид общата ѝ структура процедурата по контрол върху държавните помощи е процедура, която е открита спрямо държавата членка, отговорна за предоставянето на помощта, предвид задълженията ѝ по правото на Съюза. В тази процедура самите заинтересовани страни, различни от засегнатата държава членка, не могат да претендират за обсъждане с Комисията при условията на състезателност като това, в което може да участва посочената държава членка. Посочената процедура не е производство, образувано срещу получателя или получателите на помощите, което би означавало той или те да могат да се позовават на права, които са също толкова широки, колкото и самото право на защита като такова (вж. в този смисъл решение от 11 март 2020 г., *Комисия/Gmina Miasto Gdynia и Port Lotniczy Gdynia Kosakowo*, C-56/18 P, EU:C:2020:192, т. 73—75).
- 51 Що се отнася до хипотезата, при която действителният получател на помощ, посочен като такъв в национален акт за възстановяване поради наличието на икономическа приемственост с предишния получател, не е имал право да подаде жалба за отмяна на основание член 263 ДФЕС срещу решението на Комисията, с което тази помощ се обявява за неправомерна и несъвместима и се разпорежда нейното възстановяване, следва да се отбележи, че все пак правото на Съюза гарантира съдебна защита на такъв действителен получател.
- 52 Всъщност от практиката на Съда следва, че контролът от националния съд по отношение на национален акт, насочен към възстановяването на неправомерна и несъвместима държавна помощ, трябва да се счита просто за еманация на правото на ефективна съдебна защита, закрепено в член 47 от Хартата (вж. в този смисъл решение от 20 май 2010 г., *Scott и Kimberly Clark*, C-210/09, EU:C:2010:294, т. 25 и цитираната съдебна практика).
- 53 В този контекст действителният получател може също да оспори пред националния съд валидността на решението на Комисията, с което помощта е обявена за неправомерна и несъвместима, когато този действителен получател несъмнено не е притежавал активна процесуална легитимация да подаде пряко жалба на основание член 263 ДФЕС срещу това решение (вж. в този смисъл решения от 17 февруари 2011 г., *Bolton Alimentari*, C-494/09, EU:C:2011:87, т. 22 и 23 и цитираната съдебна практика, и от 25 юли 2018 г., *Georgsmarienhütte и др.*, C-135/16, EU:C:2018:582, т. 17 и цитираната съдебна практика).

Безспорно националният съд не е компетентен сам да установи невалидността на такова решение, тъй като само Съдът е оправомощен да установи невалидността на актовете на Съюза (вж. в този смисъл решение от 18 юли 2007 г., *Lucchini*, C-119/05, EU:C:2007:434, т. 53 и цитираната съдебна практика). Когато обаче национална юрисдикция счита, че едно или няколко основания за невалидност на акт на Съюза — изтъкнати от страните или евентуално повдигнати служебно — са основателни, тя трябва да спре производството и да сезира Съда с преюдициално запитване за преценка на валидността, тъй като само той е компетентен да установи невалидността на акт на Съюза (решение от 3 октомври 2013 г., *Inuit Tapiriit Kanatami* и др./Парламент и Съвет, C-583/11 P, EU:C:2013:625, т. 96 и цитираната съдебна практика).

- 54 Второ, що се отнася до зачитането на правата на действителния получател на помощ в рамките на производство пред национален орган, което може да приключи с решение, с което се установява наличието на икономическа приемственост и се разпорежда възстановяването на помощта от този действителен получател, следва да се отбележи най-напред, че както следва от точка 32 от настоящото решение, запитващата юрисдикция се основава на схващане, че наличието на икономическа приемственост попада само в обхвата на правото на преценка на Комисията. От точки 41 и 43 от това решение обаче следва, че това схващане е неправилно.
- 55 При всички положения, макар от текста на член 41 от Хартата да следва, че този член не е адресиран до държавите членки (решение от 17 юли 2014 г., *YS* и др., C-141/12 и C-372/12, EU:C:2014:2081, т. 67), все пак съгласно практиката на Съда зачитането на правото на защита на адресатите на решения, които засягат осезаемо техните интереси, по принцип е задължение на административните органи на държавите членки, когато те вземат решения, попадащи в приложното поле на правото на Съюза (решение от 10 септември 2013 г., *G. и R.*, C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, т. 35). При това положение националният орган, който възнамерява да приеме решение за възстановяване на помощ, обявена за неправомерна, от действителния получател на тази помощ, трябва да гарантира зачитането на правото на защита на последния.
- 56 Освен това от точка 52 от настоящото решение следва, че действителният получател на помощта трябва да разполага с възможността да поиска да се упражни контрол върху такова решение от национална юрисдикция, която, ако има съмнения относно тълкуването на правото на Съюза, може или в зависимост от случая трябва да отправи до Съда преюдициално запитване в съответствие с член 267 ДФЕС.
- 57 С оглед на изложеното по-горе на поставените въпроси следва да се отговори, че член 108 и член 288, четвърта алинея ДФЕС, членове 16 и 31 от Регламент 2015/1589 и членове 41 и 47 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че когато с решение на Комисията се разпорежда възстановяване на държавна помощ от определен в него получател, те допускат национално законодателство, съгласно което в рамките на задачата си за изпълнение на това решение компетентните национални органи могат да разпоредят възстановяването на тази помощ от друго предприятие поради наличието на икономическа приемственост между последното и получателя на помощта, определен в посоченото решение.

По съдебните разноси

- 58 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (десети състав) реши:

Член 108 и член 288, четвърта алинея ДФЕС, членове 16 и 31 от Регламент (ЕС) 2015/1589 на Съвета от 13 юли 2015 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 108 [ДФЕС] и членове 41 и 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз

трябва да се тълкуват в смисъл, че

когато с решение на Европейската комисия се разпорежда възстановяване на държавна помощ от определен в него получател, те допускат национално законодателство, съгласно което в рамките на задачата си за изпълнение на това решение компетентните национални органи могат да разпоредят възстановяването на тази помощ от друго предприятие поради наличието на икономическа приемственост между последното и получателя на помощта, определен в посоченото решение.

Подписи